

Sygn. akt I CSK 228/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 grudnia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Kazimierz Zawada (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa K. G.
przeciwko T. B.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 14 grudnia 2012 r.,
skargi kasacyjnej pozwanego
od wyroku Sądu Okręgowego
z dnia 5 grudnia 2011 r.,

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 5 grudnia 2011 r. zmienił wyrok Sądu Rejonowego z dnia 21 lipca 2011 r., oddalający powództwo K. G. przeciwko T. B. o zapłatę kwoty 50 000 zł z odsetkami ustawowymi, w ten sposób, że zasądził od pozwanego na rzecz powoda wymienioną kwotę z odsetkami ustawowymi od dnia 30 sierpnia 2010 r. i kosztami procesu.

U podstaw sporu stron leży umowa z dnia 24 lutego 2009 r., w której powód i niebiorący udziału w sprawie S. P. zobowiązali się do zapłaty pozwanemu kwoty 300 000 zł; każdy w określonych częściach i w określonych terminach; powód: 100 000 zł – 27 lutego 2009 r. i 50 000 zł – 31 maja 2009 r. W zamian pozwany zobowiązał się do wypłacenia im 30% zysku z działalności gospodarczej prowadzonej w latach 2009-2011 i 20% zysku z działalności gospodarczej prowadzonej w latach 2012-2014, a ponadto do zawarcia z nimi do dnia 31 marca 2009 r. umowy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, w której będzie im przysługiwać 30% udziałów, a pozwanemu 70% udziałów. Termin końcowy rozliczenia zysku osiągniętego w danym roku określono w umowie na dzień 31 stycznia roku następnego. Pozwany zobowiązał się do wypłacania kontrahentom zaliczek na poczet zysku, poczynając od 20 marca 2009 r., w kwocie 5000 zł miesięcznie. W umowie zastrzeżono uprawnienie kontrahentów pozwanego do odstąpienia od umowy w razie opóźnienia w wypłacie dwóch zaliczek lub w wypłacie zysku o dwa miesiące.

Powód powołując się na odstąpienie od umowy zawartej z pozwanym zażądał od niego zwrotu uiszczonej mu w wykonaniu tej umowy kwoty 100 000 zł, a następnie pozwał o zapłatę kwoty 50 000 zł.

Sąd Okręgowy zasądzając tę kwotę ustalił, że powód zgodnie z umową zapłacił w dniu 27 lutego 2009 r. pozwanemu 100 000 zł. Pozwany wypłacił mu tylko jedną niepełną zaliczkę (3000 zł w dniach 4 i 5 maja 2009 r.). Pozwany nie wykonał także innych swoich zobowiązań. Powód i S. P. pismem z dnia 1 lipca 2009 r. odstąpili od umowy zawartej z pozwanym. Choć nie dołączyli dowodu doręczenia tego pisma pozwanemu, otrzymanie go przez niego można ustalić w

drodze domniemania faktycznego (art. 231 k.p.c.). Niezależnie od tego, oświadczenia powoda o odstąpieniu od umowy zawartej z pozwanym można się dopatrywać w doręczonym pozwanemu pozwie, wszczynającym niniejszą sprawę.

Zdaniem Sądu Okręgowego, w świetle dokonanych w sprawie ustaleń należało uznać za spełnione przesłanki do odstąpienia od umowy przez kontrahentów pozwanego. Odstąpienie to mogło nastąpić zgodnie z art. 492 k.c. bez wyznaczania dodatkowego terminu. Skuteczność odstąpienia uzasadniała dokonanie zmiany zaskarżonego wyroku na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. i uwzględnienie powództwa.

Pozwany skarżąc w całości wyrok Sądu Okręgowego jako podstawy kasacyjne przytoczył naruszenie art. 61 k.c. oraz art. 91 i 378 § 2 k.p.c., jak też art. 231, 233 § 1 i art. 328 § 2 w związku z art. 391 k.p.c. Zarzucił nieprawidłowość ustalenia, że otrzymał oświadczenie z dnia 1 lipca 2009 r. o odstąpieniu od umowy i naruszenie przepisu art. 61 k.c., wymagającego do skuteczności odstąpienia złożenia oświadczenia o odstąpieniu drugiej stronie w taki sposób, aby mogła ona się z nim zapoznać. Zanegował także możliwość dostrzeżenia oświadczenia o odstąpieniu w doręczonym pozwanemu pozwie, sporządzonym przez pełnomocnika powoda. Wskazał, że stoi temu na przeszkodzie art. 91 k.p.c., określający zakres umocowania pełnomocnika procesowego.

Sąd Najwyższy, rozpatrując sprawę zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c. w granicach podstaw kasacyjnych, zważył, co następuje:

1. Według ustalonej linii orzecznictwa, naruszenie przez sąd drugiej instancji art. 328 § 2 k.p.c. może stanowić podstawę kasacyjną tylko wtedy, gdy uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia sądu drugiej instancji jest dotknięte takimi wadami, które uniemożliwiają przeprowadzenie kontroli kasacyjnej (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2012 r., III CSK 192/11). Uzasadnienie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego takich wad nie wykazuje, dlatego podniesiony w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia art. 328 § 2 w związku z art. 391 §1 k.p.c. jest chybiony. Twierdzenia skarżącego przytoczone na poparcie zarzutu naruszenia art. 328 § 1 k.p.c. są w istocie polemiką z poglądami zawartymi w motywach rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego,

a zwalczanie poglądów leżących u podstaw wydanego orzeczenia, nie jest oczywiście materia mogącą stanowić przedmiot zarzutu naruszenia art. 328 § 2 k.p.c., określającego co powinno zawierać uzasadnienie orzeczenia sądu.

2. Nie mógł też zostać uwzględniony zarzut naruszenia art. 233 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c.

Przede wszystkim, ze względu na funkcje Sądu Najwyższego jako sądu kasacyjnego, podstawą skargi kasacyjnej nie może być - jak wynika z art. 398³ § 3 k.p.c. - sama możliwość dokonania w sprawie odmiennych ustaleń faktycznych lub odmiennej oceny dowodów zgodnie z wyrażoną w art. 233 §1 k.p.c. zasadą swobodnej oceny dowodów. Sąd Najwyższy, inaczej niż sądy odwoławcze, nie rozpoznaje sprawy, w zakresie w jakim została ona zaskarżona, na nowo, merytorycznie; postępowanie przed Sądem Najwyższym pełni jedynie funkcję kontrolną.

Poza tym, choć art. 398³ § 3 k.p.c. nie stwarza już przeszkód do oparcia skargi kasacyjnej na zarzutach dokonania przez sąd drugiej instancji ustaleń faktycznych lub przeprowadzenia oceny dowodów z naruszeniem właściwych przepisów (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.) - w tym także z naruszeniem przepisu art. 233 § 1 k.p.c. przez wyjście poza granice statuowanej w tym przepisie swobodnej oceny dowodów - skarżący nie wykazał, aby Sąd Okręgowy dopuścił się naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. przez wyjście przy dokonywaniu ustaleń faktycznych poza granice swobodnej oceny dowodów (co do przekroczenia tych granic por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 września 1999 r., I CKN 1138/98). Skarżący podnosząc zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. stara się w istocie narzucić "własną wersję stanu faktycznego sprawy" (co do zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. jako podstawy kasacyjnej zob. np. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia: 22 czerwca 2006 r., V CSK 70/06; 5 lipca 2007 r., II CSK 160/07; 7 maja 2009 r., IV CSK 523/08).

3. Jest zasadą, że oświadczenia woli wywierające skutki prawne w odniesieniu do innej oznaczonej osoby wymagają złożenia tej osobie. Dotyczy to w szczególności oświadczeń woli jednej strony umowy wobec drugiej strony umowy (zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2010 r., III CZP

84/10). Nie ulega więc wątpliwości, że oświadczenie kontrahentów pozwanego o odstąpieniu od umowy zawartej w dniu 24 lutego 2009 r. wymagało złożenia pozwanemu.

Zgodnie z art. 61 § 1 zdanie pierwsze k.c., oświadczenie woli, które ma być złożone innej osobie, jest złożone z chwilą, gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła się ona zapoznać z jego treścią. Sąd Okręgowy trafnie uznał, że oświadczenie kontrahentów pozwanego z dnia 1 lipca 2009 r. o odstąpieniu od umowy doszło do pozwanego w taki sposób, iż mógł się on zapoznać z jego treścią, tj. tak, jak tego wymaga art. 61 §1 zdanie pierwsze k.c. Chociaż powód nie przedłożył dowodu doręczenia pozwanemu pisma z dnia 1 lipca 2009 r. obejmującego oświadczenie o odstąpieniu od umowy, fakt doręczenia pozwanemu tego pisma można było ustalić, zgodnie z art. 231 k.p.c. – jak to uczynił Sąd Okręgowy - na podstawie innych ustalonych w sprawie faktów: wezwania pozwanego przez powoda z dnia 18 sierpnia 2009 r. do zapłacenia powodowi do dnia 20 sierpnia 2009 r. kwoty 100 000 zł, powołującego się na odstąpienie od umowy, potwierdzenia nadania tego wezwania, własnoręcznej adnotacji pozwanego na tym wezwaniu, odpowiedzi pozwanego z dnia 20 sierpnia 2009 r. na wezwanie z propozycją polubownego rozwiązania sporu, w której nie zakwestionował on odstąpienia. Wniosek Sądu Okręgowego o doręczeniu pozwanemu pisma z dnia 1 lipca 2009 r. wywiedziony z wskazanych, ustalonych faktów nie jest sprzeczny ani z doświadczeniem życiowym, ani z regułami poprawnego wnioskowania.

Nie ma racji skarżący twierdząc, że podstawę domniemania przewidzianego w art. 231 k.p.c. mogą stanowić tylko fakty ustalone w drodze udowodnienia, natomiast ustalone w inny sposób, w tym w drodze przyznania wyraźnego (art. 229 k.p.c.) lub dorozumianego (art. 230 k.p.c.) – nie. Twierdzenie to nie daje się pogodzić z brzmieniem art. 231 k.p.c., w którym jest mowa ogólnie o faktach ustalonych, a nie tylko o faktach ustalonych w drodze udowodnienia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2008 r., I CSK 426/07).

4. Ustalenie w powyższy sposób doręczenia pozwanemu pisma z dnia 1 lipca 2009 r. wystarczało do stwierdzenia dojścia do skutku odstąpienia przez

powoda od umowy zawartej z pozwanym. Sąd Okręgowy jednak - jak wiadomo - nie poprzestał na tym ustaleniu. W celu wzmocnienia swojej argumentacji wskazał dodatkowo, że gdyby powód wcześniej nie odstąpił od umowy z pozwanym, to do odstąpienia przez niego od tej umowy doszłoby z chwilą doręczenia pozwanemu pozwu wszczynającego niniejszą sprawę: stosowne oświadczenie woli w tym względzie wynikałoby w sposób dorozumiany z pozwu.

Chociaż ta dodatkowa argumentacja była w okolicznościach sprawy zbędna, to jednak sama w sobie nie bezpodstawną. Według dominującego poglądu zarówno w piśmiennictwie jak i judykaturze, jeżeli przesłanką osiągnięcia celu, do którego zmierza pismo procesowe, jest złożenie oznaczonego oświadczenia woli, które dotychczas nie zostało dokonane, to mając na względzie dyrektywę wykładni oświadczeń woli sformułowane w art. 65 k.c., należy przyjąć, iż wyraża ono oświadczenie woli niezbędne do osiągnięcia tego celu. Zgodnie z tym poglądem, przejawu odpowiedniego oświadczenia woli można się dopatrywać nie tylko w pozwie, ale i innych pismach procesowych, również więc w dokumencie pełnomocnictwa procesowego (art. 89 § 1 k.p.c.). W razie zatem udzielenia pełnomocnictwa procesowego do wytoczenia powództwa o coś (np. o zapłatę na podstawie art. 494 k.c.), czego przesłanką jest złożenie oznaczonego oświadczenia woli (oświadczenia o odstąpieniu od umowy wzajemnej), w udzieleniu tego pełnomocnictwa może być zawarte także umocowanie do złożenia przez pełnomocnika tego oświadczenia. Artykuł 92 k.p.c., stanowiąc, że zakres, czas trwania i skutki umocowania szerszego niż pełnomocnictwo procesowe, którego granice określa art. 91 k.p.c., ocenia się według treści pełnomocnictwa oraz przepisów prawa cywilnego, odsyła także do art. 65 k.c., czyli w konsekwencji do treści pełnomocnictwa ustalonej zgodnie z zawartymi w tym przepisie wskazówkami (zob. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia: 11 września 1997 r., III CZP 39/97; 21 października 1998 r., II CKU 56/98; 18 kwietnia 2002 r., II CKN 1216/00; 4 lutego 2004 r., I CK 181/03; 17 listopada 2006 r., V CSK 268/06). Twierdzenie skarżącego, że pozwowi wniesionemu przeciwko pozwanemu przez pełnomocnika procesowego powoda nie można by przypisać znaczenia odstąpienia od umowy zawartej w dniu 24 lutego 2009 r., dlatego że stałby temu

na przeszkodzie zakres umocowania pełnomocnika procesowego określony w art. 91 k.c., jest więc zdecydowanie nietrafne.

Sąd Okręgowy uznając, że jeżeliby powód wcześniej nie odstąpił od umowy z pozwanym, to do odstąpienia przez niego od umowy doszłoby z chwilą doręczenia pozwanemu pozwu wszczynającego niniejszą sprawę, nie wykroczył także poza granice zaskarżenia apelacją i tym samym nie naruszył - jak uważa skarżący - art. 478 § 2 k.c. Tak ujęty w skardze zarzut naruszenia art. 478 § 2 k.p.c. jest wynikiem nieporozumienia. Rozpoznanie wspomnianej kwestii niewątpliwie mieściło się w granicach zaskarżenia apelacyjnego.

Ze względu na bezzasadność skargi kasacyjnej Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.